

DÜNYA

Mecmuamızın İkincikânun 1939 tarihli sayısında, umumî silâhlanma ve ekonomik tedbirler alınma neticesi olarak dünya endüstri vaziyetinde ve bilhassa maden piyasasında 1938 yılı ikinci yarısından itibaren kalkınmaya doğru bir hareket husule geldiğine ve bu hareketin 1939 madenciliğine küşayış vereceği ümit edilmekte olduğuna, işaret etmiştik. 1938 senesi, dünya endüstrisinde bir gerileme yılı olarak telâkki edilmişti. Bilhassa tam bir sene evvelki vaziyet göz Önüne getirilirse maden endüstrisi 1937 ye nisbetle en aşağı seviyeye düşmüş bulunuyordu.

Bugün ise konjonktürel vaziyet, gerek fiat ve gerek istihsal bakımından çok daha istikrarlı görünmektedir. Demir ve çelik endüstrisinde, maden kömürü ve petrol istihsalı ile fiatlarında yükselme doğru bir temayül bilhassa son aylar zarfında sarahatle görülmüştür.

Amerika B. Devletlerinde demir ve çelik sanayii faaliyeti bir sene evvelkine nazaran bir misli artmışken İngiltere ve sair Avrupa memleketleri demir ve kömür endüstrisi 1937 den beri kaydedilmeyen bir inkişaf devresindedir. Maamafih bazı madenlerde düşük bir durum kendisini muhafaza ederek istihsalâtın

tahdidine sebep olmuştur. Bu madenler cümlesinde bakır şayanı dikkattir.

Bakır: 1/3/1939 tarihinden itibaren bakır istihsalâtının standardın % 95 ine indirilmesi, Beynelmillel Bakır Kartelin. ce karar altına alınmasına rağmen dünya bakır stoku oldukça yüksek kalmıştır.

Ezcümle Amerika B. D. nin bakır stoku 8 aylık ihtiyaca kâfi gelmektedir. Buna mukabil dünyanın sair kıtalarında stok ancak 11/4 ayı temin edebilir miktardadır. 1939 başlangıcında 505.969 tonu bulan bakır stoku Şubat ortalarına doğru 493.144 Ş. tona indikten sonra Mayıs nihayetine doğru yine 520.898 Ş. tona yükselmiştir.

Bakır istihlâkinin artışı ancak Avrupa ve Asya memleketlerine münhasır kalmıştır. Bu memleketlerin İkincikânunda 99.530 Ş. ton olan istihlâki tedricen artarak Mayıs zarfında 126.335 tona çıkmıştır. Halbuki Amerika B. Devletlerinin İkincikânunda 51.059 Ş. ton olan istihlâki gittikçe azalarak Nisanda 42.484 Ş. tona inmiştir.

Son 3 ay zarfındaki dünya bakır istihsal, istihlâk ve stok vaziyeti berveçhi atidir. (Şort ton üzerinden).

	Mart	Nisan	Mayıs
Amerika B. D. blister istihsalı	61.752	62.718	58.576
Sair memleketlerde blister istihsalı	102.557	97.559	106.446
Blister yekûnu	164.309	160.277	165.022
Amerika B. D. musaffa bakır istihsalı	66.718	58.368	68.536
Sair memleketler musaffa bakır istihsalı	105.780	107.940	101.936
Musaff'a istihsal yekûnu	172.498	166.308	170.472
Amerika B. D. tahmini istihlâki	50.803	42.484	45.961
Sair memleketlerin tahmini istihlâki	107.860	111.194	126.335
İstihlâk yekûnu	158.663	153.678	172.296
Amerika B. D. musaffa stoğu	320.812	332.513	342.419
Sair memleketlerin musaffa stoğu	189.280	190.209	178.479
Dünya musaffa stoğu	510.092	522.722	520.898

251/4 altın sterlin ile cari seneye giren standard bakır fiyatı İkincikânun ortalarına doğru 241/4'e indikten sonra Martın ilk haftasına kadar bir yükseliş kaydetmiş ve 25 9/16 altın sterlini bulmuştur. Müteakip aylarda Hazirana kadar 23 7/8 ile 24 7/8 altın sterlin arasında tahavvül etmiştir. Elektrolitik bakır fiyatı da aşağı yukarı standarda muvazi olarak sene bidayetinde 28 1/2 altın sterlinden Şubat ortalarına doğru 27 1/4 altın sterline indikten sonra Nisan ilk haftasında 28 1/3 altın sterline çıkmıştır. Mayıs ortalarına doğru 27 1/8 altın sterlin olarak muamele gören elektrolitik bakır Haziran ilk

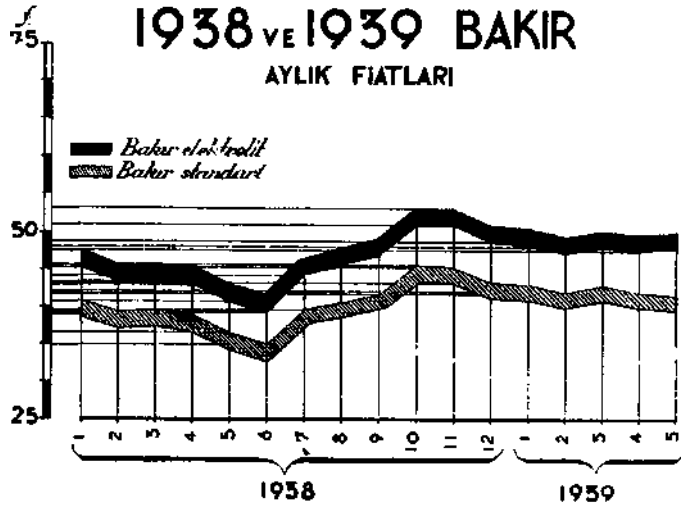
haftasında ufak bir gelişme ile 27 13/16 altın sterlini bulmuştur.

Bakırın kâğıt sterlin üzerindeki fiyatlarına gelince carî senenin en yüksek standard bakır fiyatı İkincikânun ilk haftasında 44 16/10 1/2 olarak muamele görmüş ve Mayıs ortalarına doğru, yani 17.5.1939 da bu fiyat 40 18/9 a kadar inmiştir. Elektrolitik bakırın 1939 ilk 6 ay zarfında en yüksek fiyatı 45 5/— ve en aşağı 37 5/—i bulmuştur.

Londra piyasasındaki 1938 ve 1939 da vasati aylık bakır fiyatları kâğıt sterlin üzerinden bervechi atidir:

Aylar	Standard		Elektrolit.	
	1938	1939	1938	1939
İkinci Kânun	41,387	43,125	45,387	48,440
Şubat	39,597	42,188	43,563	47,375
Mârt	39,772	42,938	43,582	48,120
Nisan	39,306	42,031	43,408	47,833
Mayıs	36,668	41,656	40,852	47,528
Haziran	35,235	42,011	39,417	47,963

Aylık vasati bakır fiyatları 1939 fiyatlarını geçen sene aynı aylarına nazaran yükseldiğini, maamafih carî senenin başındaki fiyatlara nisbetle sene ortasına doğru gittikçe gerilediğini görürüz. 1938 de Mayıs Hatlarına nisbetle Haziranda bir tenakus kaydedilmişken carî senede bakır fiyatlarının son ay zarfında daha müstakar bir vaziyet aldığı şayanı dikkattir.

Kalay:

Bakır fiyatı altın sterlin üzerinden tah-

minen aynı seviyeyi muhafaza ederek 1.6.1939 tarihinde yine beş ay evvelki seviyesine rücu etmiş ve 24J altın sterlini

bulmuşken, kalay fiyatı carî sene başlangıcından itibaren sistematik bir şekilde yükselmeye yüz tutmuştur. Carî sene başında 122 13/16 altın sterlin olan kalay, Şubat bidayetinde 123 1/16 ya 1.4.1939 da 124 1/8 e çıkararak Mayıs nihayetine doğru 129 1/2 u ve 1.6.1939 da 130 1/16 altın sterlini bulmuştur. Kalay fiyatının yükselmesine bir taraftan istihlâkin artması ve diğer taraftan da istihsaldeki tahdit sebep olduğu gibi son aylar zarfında bazı memleketlerin kalay mubayaası ve bilhassa Amerika B. Devletlerinin harp ihtiyatı tesisi maksadile ehemmiyetli bir miktarda kalay stoku yapılması, na ait karar ittihazı bu fiyat yükselmesine başlıca âmil olmuştur.

Mart 1939 da ikinci 3 ay için normal standardın % 40 ma indirilen kalay istihsalı, 15.6.1939 tarihinde Pariste toplanmış olan Beynelmîlel Kalay Karteli komitesi tarafından 1939 Temmuz — Eylül

gün zarfında 3 sterlin zamlı 15.6.1939 da 127 5/8 altın sterlini bulmuştur.

Beynelmîlel Kalay Kartelinin ticaret siyasetindeki hedefi fiyatları 230 kâğıt sterline yükseltmek oldığına geçen nüshalarımızın birinde işaret edilmişti. Londra metal piyasasında Haziran nihayetine doğru Beynelmîlel Kartelin bu emeli tahakkuk ederek kalay fiyatı 23.6.1939 tarihinde 230 sterlini bulmuştur. Müteakip günler zarfında kalay fiyatı 229 3/4 ile 230 sterlin vaziyetini muhafaza etmiştir. Kartel 23.6.1939 da kalay tampon (pufer) ihtiyatından bir miktar satışa çıkarmış ve fiyatın şimdilik daha fazla yükselmesine bir set koymuştur.

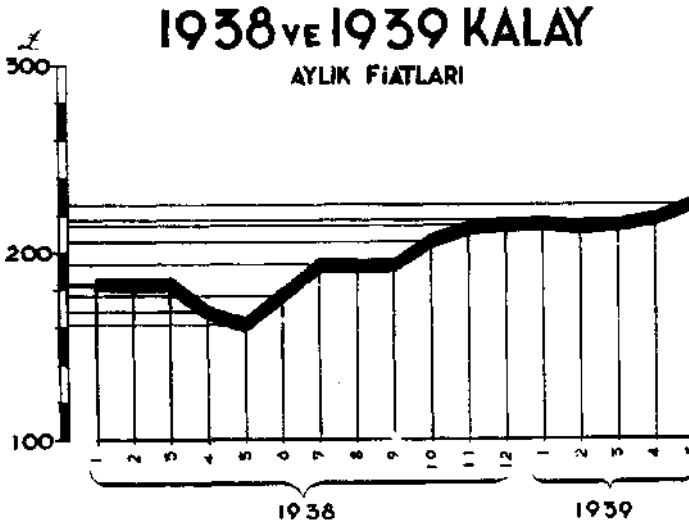
1939 ilk aylarındaki dünya kalay istihsaline gelince ilk 4 ay zarfında 44,700 ton bir istihsale geçen 1938 senesinin aynı aylarına nazaran 13.100 ton bir tenakus kaydetmektedir. Geçen senenin ilk 4 ayına mukabele eden istihsal 57,800 tondur.

Mayıs ayı istihsalinde hafif bir artış mevcuttur.

Hisse nisbetince 6.257 ton yerine Mayıs zarfında kartel azaları tarafından 6.933 ton bir istihsal yapılmıştır. Temmuz bidayetinden itibaren ihracat hisselerin % 5 nisbetinde tezayüdün aylık tutan 1.779 tonu bulacaktır.

Dünya kalay istihlâkine gelince 1939 ilk 4 ayında 50.100 tona balığ olmuştur ve geçen senenin aynı devresine nazaran

3,000 ton bir tenakus kaydetmektedir, 1938 e nazaran bilhassa Sovyet Rusya ve Fransa kalay istihlâkleri gerilemiş ise de buna mukabil son aylar zarfında İngiltere, Almanya ve Amerika B. Devlet-

ayları için esas miktarın % 40 ından % 45 ine çıkarılmıştır.

Beynelmîlel kartelin bu kararı kalay piyasasında son zamanlarda kaydedilmekte bulunan tereddüt ve bekleme vaziyetini bertaraf ettiğinden kalay fiyatı bir

leri kalay istihlâkindeki artış şayanı dikkat bir seviyededir.

Neticede dünya kalay stoklarının azalmaya yüz tutması tabiidir.

Dünya kalay stoku sene bidayetinde 33.560 L. tondu. Bu miktar Mart nihayetine doğru azalarak 32.729 L. tona inmişti. Mayıs zarfında ise dünya kalay stoku yine 2.631 ton azalarak 31.5.1939 tarihinde 29.954 tonu bulmuştur. Bu stoktan tampon (mücadele) fondu olan 15.000 ton çıkarıldığı takdirde, Mayıs nihayetine mevcut piyasa stoku ancak 14.954 tondur. Binaenaleyh göze görünen stok senevi ihtiyacın ancak % 20 sini teşkil etmektedir. Gizli stokların da pek fazla olmadığı zannedilmektedir. Malûm stokun Haziran zarfında yine 3.500 ile 4.000 L. ton arasında azalarak 11 — 12 bin L. tona inmesi hakkında 1.7.1939 tarihli gazetelerde haberler vardır.

Kurşun ve Çinko:

Kurşun piyasasındaki sükûnet son zamanlarda daha faal bir şekil alan silâhlanma yarışının ihtiyacını temin yolu ile muvazenesini bulmaktadır. Sene başlangıcında 1938 e nisbeten azalmaya başlı, yan dünya kurşun istihsalâtı son aylar zarfında yine yükselmeğe doğru yüz tutmuştur.

Metallgesellschaft'ın iktisat şubesi tarafından neşredilen son istatistiklere göre 1939 ilk 4 ay zarfındaki dünya kurşun (izabehanelerin) istihsalı 564.600 tonu bulmuştur. 1938 aynı aylarına tesadüf eden istihsal miktarı 542.673 tondur. Binaenaleyh dünya kurşun istihsalinde ge-

çen seneye nazaran 21.926 ton veya % 4,4 nisbetinde bir tezayüt şayanı dikkattir. Bu miktarın 287.042 (1938 de 274.442) tonu Amerikaya, 51.408 (5.728) tonu Asyaya, 8.562 (5.179) t. Afrikaya, 77.330 (8.433) tonu Avusturalyaya ve 140.258 (136.891) tonu da Avrupaya düşmektedir.

Bu artış nisbeti vasati gündelik istihsalin Martta 4.590 ve Nisan 5.056 ton olmasından da tasrih edilmektedir. 1938 Nisanında ise yevmi istihsal ancak 4.492 tondur.

İstihsalin artmasına muvazi Avrupa memleketlerinin kurşun istihlâki de çoğalmaktadır. Buna mukabil Amerika B. Devletleri piyasasında sükûnet devam etmektedir. Binaenaleyh Amerika kurşun stoklarında sene başından Nisan nihayetine kadar sistematik bir tezayüt kayde şayandır. Amerika B. Devletlerinin 1939 ilk 5 ay zarfındaki kurşun stoku vaziyeti berveçhi atidir.

1939		Sort ton
İkinci Kânun	nihayeti	209.956
Şubat	"	218.654
Mart	"	221.545
Nisan	"	227.141
Mayıs	"	219.006

Kurşun fiyatları bir sene evvelkine nazaran daha aşağı olmasına rağmen 1939 zarfında aşağı yukarı aynı seviyeyi muhafaza edebilmiştir. Carî senenin en yüksek fiyatı 14.19/4 1/2 kâğıt sterlin ve en aşağı fiyatı da 13.19/4 1/2 olarak tesbit olunmuştur. Kurşunun 1939 altın sterlin üzerinden olan fiyatı berveçhi atidir.

1.1.1939	8 7/16	1.3.1939	8 3/16	1.5.1939	8 1/8
15.1.1939	8 3/16	15.3.1939	8 3/8	15.5.1939	8 3/16
1.2.1939	8 3/16	1.4.1939	8 3/16	1.6.1939	8 3/8
15.2.1939	8 3/16	15.4.1939	8 1/8		

bir unsur teşkil eden altın son seneler zarfında sistematik bir şekilde Amerika Birleşik Devleti Bankalarına akmaktadır. Mezkûr memleketteki altın stoku son 5 — 6 ay zarfında 14.511 milyon dolardan 15.956 mil. dolara çıkmıştır. Bütün dünyayı endişeye düşüren harp tehlikesi Amerikaya olan altın ihracatını daha faz-

lalaştırmıştır.

Dünya altın stokunun % 80 i son aylar zarfında Amerika B. D., Fransa, Hollanda, İsviçre ve Belçika elinde bulunmaktadır. Bu memleketlerin merkez bankalarındaki altın yekûnu milyon dolar hesabına berveçhi atidir. (ay nihayetindeki yekûnlar.

Memleketler	1938		1939	
	1. inci kânun	Şubat	Mart	Nisan
Amerika B. D	14,511	15,258	15,790	15,956
İngiltere	2,690	1,066	1,066	1,066
Fransa	2,253	2,254	2,383	2,383
Hollanda	994	908	823	823
İsviçre	695	637	593	595
Belçika	581	518	520	524
İsveç	321	332	339	344
Amerikada ecnebi depotları	629	655	770	1,020

Amerika B. D. kendi stokunun artmasına muvazi bir şekilde ecnebi memleketlerin Amerikadaki altın depotlarının da yükselmesi şayanı dikkattir.

Altın fiyatlarına gelince 1939 senesi ilk haftasında 150 şilingi aşıttıktan sonra İkincikânun ortalarına doğru 148 şilinge inmiş ve cüz'î bir temevvüçle 148 1/2 şiling etrafındaki fiyatını Temmuz 1939 a kadar muhafaza etmiştir.

Dünya gümüş piyasasında da son haftalar zarfında görülen büyük bir tahavvül dikkate şayandır.

Amerika Birleşik Devleti gümüş mubayaa narhını ecnebi standard nevi için yakında 43 sentten 40 sente indirmişti. Haziran nihayetine doğru yine bir tenzilat yaparak beher onzu 38 1/2 dol. senti olarak tesbit etmiştir. Bu yüzden Londra metal piyasasında 29.6.1939 günü gümüş fiyatı 1/4 peni düşmüş ve 17 3/4 peni olarak muamele görmüştür.

Londra borsasında 1933 senesindenberi görülmiyen bir derecede gümüş fiyatı tenezzülü, bazı memleketlerde karışıklık ve endişe tevhit ettirmiştir. Amerika B. D. nin gümüş piyasasındaki büyük rolü ve gümüş narhının daha fazla inmesi ihtimali dünya gümüş istihsal ve ticaretinde istikrarsızlık uyandırmıştır.

Bilhassa bu tedbir Meksika maliyesinde ehemmiyetli bir sarsıntı yapmıştır. Meksika "Pesosu,, birdenbire düşmüştür. İngiliz sterlini 23 den 26 ya ve Amerika B. D. doları 5 den 5.6 ya yükselmiştir. Meksika merkez bankası rayiç fiyatlarının tesbitinde kontrol ucunu şimdiden kaybetmiş bulunmaktadır. Meksikadan mada gümüş müstahsili olan Cenubî Amerika memleketlerinde ve Kanadada gümüş fiyatının düşmesi büyük iktisadî tesirler yapacağı beklenilmektedir.

29.6.1939 tarihinde Amerika gümüş mubayaa fiyatı yeniden 1/2 sent indirile-

rek 38 senti bulmuştur. Bununla beraber külçe gümüş fiatı 37 3/4 sent olarak muamele görmüştür. Binaenaleyh bir hafta zarfında gümüş fiatı 5 sent bir tenakus kaydetmektedir.

Demir ve Çelik:

Harp havası ile çalışan dünya demir ve çelik sanayiinde 1939 ilk 6 ayı zarfında büyük bir inkişaf kayde şayandır. Bazı memleketlerin çelik ve demir istihsal faaliyeti geçen senenin aynı devresine nazaran ehemmiyetli bir tezayüt göstermektedir.

Son aylardaki vaziyeti daha yakında öğrenmek maksadile Avrupanın başlıca demir ve çelik müstahsilleri ile Amerika B. Devletlerin istihsal vaziyeti ve piyasalarını teker teker tetkik edelim:

İngiltere Demir piyasasında Nisan sonunda ve Mayıs ilk haftası zarfında talep daha faal bir şekilde baş göstermiştir. Ancak Mayıs nihayetine doğru bu işтира seli biraz hafifleşerek normal bir vaziyet almıştır, çünkü inşaat müesseseleri ve tersaneler ekseriyetle ihtiyaçlarını birinciteşrin nihayetine kadar temin etmiş bulunmaktadırlar. Mayıs zarfında hususî siparişlerin tevdi müşkülâta uğramıştır ve teslim müddetleri uzun bir zamana bağlı kalmıştır. Devlet siparişleri tercihan evveleimde ifa edilmektedir. İzabehane ve demir - çelik fabrikaları randımanları arttırma yolunda bütün tedbir-sadile çelik fabrikaları arasındaki vâki

bir anlaşma üzerine sipariş verenlerden muayyen bir şahadetname ile aynı işin başka fabrikalara da sipariş edilmediği hakkında bir teminat talep edilmiştir.

1939 ilk 5 ay zarfında İngilterenin dökme demir ve çelik istihsalâtındaki sistematik artış aşağıdaki rakamlardan sarahaten görülmektedir.

1939	Dökme Demir	Ham çelik
2 - İnci Kânun	509.000 ton	825.000
Şubat	524.000 "	987.000
Mart	613.000 "	1.190.000
Nisan	619.000 "	1.075.000
Mayıs	703.000 "	1.238.000

İngilterenin demir cevheri ithalâtı da buna göre artmıştır. Bilbao — Middlesbrugh navlunu 6/6 şil. çıkmıştır.

Ham demir revacı, fosfor tenörlü neveler müstesna, yükselmiştir. Ham demir ithalâtına teşebbüs edilmişse de ihtimalla davranılmaktadır.

1.6.1939 tarihinden itibaren Hematit demirleri fiatlarından yapılan şort tonuna 5/— tenzilât beklenilmeyen bir hâdisse olarak karşılanmıştır. Buna mukabil çubuk ve hadde, dövme çelikleri fiatına beher şort tonuna 5/— sil. ve hamızı Siemens — Martin hadde demir fiatlarına da 6/— şiling bir zam yapılmıştır. Bu fiatlar Birinciteşrin 1939 a kadar muteber kalacaktır. Neticede fosforsuz dökme demir nev'inin beher ton fiatı 5,5 dan 6 sterline çıkmıştır. Sair nevi demir ve çeliklerin Mayıs fiatları aşağıdaki seviyeyi bulmuştur:

	Dahilde	Hariçte
Dökme ham demir No. 3 =	5 1/—	3 8/—
Çelik demiri	4 12/6	—
Çubuk demir	7 7/6	7 2/6
Çubuk çelik	11 15/—	9 14/6
3/8" saç	10 10/6	5 5/6

Nisan zarfında baş gösteren yarı işlenmiş demir ve çeliğe olan kıtlık Mayıs zarfında bilhassa keskin hissedilmiştir. Bu nevi demir ve çelik fabrikaları kapasitelerinin son haddelerine kadar çalışmalarına rağmen çubuk ve levha demir piyasadaki talebi temin edememiştir. Mayıs ortalarına doğru hariçten İngiltereye yarı işlenmiş ve hadde demirinin ithali ile bu kıtlık bertaraf edilebilmiştir. Maa-fih Avusturalyaya yapılan büyük siparişler vürut etmediğinden hadde demiri fabrikaları kapasitelerinin % 96 sı ile çalışmışlar. Çubuk fiyatları muayenesiz teslim şartile 7 7/6 iken 0,25° C tenörlü muayeneli teslim şartile 7 12/6 ve % 0,33 C. — li 7 15/— % 0,34 — % 0,41 C — li 7 17/6 nihayet % 0,99 C — li çubuk 9. 17/6 olarak muamele görmüştür. Hattâ hamızı halitasız Siemens — Martin

çelik neveleri % 0,25 — % 2 arasında tahvül eden (C) karbon tenörüne göre 10 2/6 ile 13 sterlin arasında muamele görmüştür. Halitalı çelik çubuk ise 1.7.1939 dan itibaren 11,5 sterline çıkarılmıştır.

Demir ve çelik mamulâtına olan hususî siparişlerin teslim müddeti asgarî 6 — 8 hafta olarak tesbit edilmiştir.

İlk sırada dahilî talepler tercih edildiğinden İngilterenin demir ve çelik mamulâtı ihracatı gerilemiştir. Hattâ teslimi muayyen bir müddete bağlı olarak gelen siparişler kabul edilmemiştir. Bilhassa inşaat çeliğindeki ihraç 1937 senesinin deki kıtlığı hissettirmiştir. Fiyatların birinciteşrin nihayetine kadar muhafaza kararı fabrikalardaki siparişin çoğalmasına sebep olmuştur. Demir ve çelik mamulâtının fob fiyatları berveçhi atidir.

Travers	L 10 12/6	Zaviye 4" den fazla	10 12/ 6
3" den fazla U çelik	10 17/6	3/8 parmak kaba saç	11 —/—
5" — 8" lik leva çelik	11 12/6	3/16 parmak ve daha ince	12 10/—

Muayyen teslim şartile tonuna 9 sil. bir tenzilât yapılmıştır.

Saç piyasasındaki istikrar muhafaza ederek ancak bir kaç firma ve Teşrine kadar teslim şartile sipariş kabul edebilmiştir. Ecnebi siparişlerine bazı müşkülât gösterilmiştir. Yerli fiyatlar 18 10/— ile 20 10/— arasında kaydedilmiştir. İhracat fiyatı fob 16 15/— olarak kalmıştır.

Beyaz saç fabrikaları kapasitelerinin % 65 i ile çalışmıştır. Bilhassa İngiltere müstemlekelerinden gelen siparişler çoğalmıştır. 20 X 14 eb'adındaki normal sandık fiyatı fob. 20/3 şil. olmasına rağmen bazı fabrikalar sandığına 3 peni bir zamlı satışlar yapmıştır.

Çelik istihsalinin artmasından dolayı başgöstermiş olan hurda demir ve çelik

kıtlığı Amerika B. Devletinden 200.000 tona fazla bir mubayaa yapılması ile neticelenmiştir. Cenubî Wales endüstri mıntakasında çelik hurda fiyatı 57/9 ile 60/3 şil. arasında muamele görmüştür, hidrolik kalplanmış saç fiyatı 52/6 ile 55/— şil. dir. Bilhassa ağır hurda çeliğe olan talep artmış ve fiyatlar 55/9 ile 58/3 şil. arasında temevvüç etmiştir. İyi nevi dökme hurda bazan 77/— şiline kadar yükselmiştir.

Hali hazırdaki İngiliz çelik endüstrisinin kapasitesi 14,75 milyon tonu bulmak, tadır.

Fransa demir istihsalâtı 1938 sonbaharındanberi, Paskalya ayı olan Nisan müstesna olmak üzere, mütemadi bir şekilde yükselmektedir. Yalnız Mayıs 1939

zarfında 9 yeni yüksek fırın faaliyete geçmiştir. Sene başındanberi ceman 14 yüksek fırın yeniden istihsale ilâve edilmiştir. Hali hazırda Fransa demir endüstrisinde 102 yüksek fırın çalışmaktadır. Yüksek konjonktür senesi olan 1937 ye nazaran ancak 3 — 5 adet eksiktir. 1.039 senesi ilk 5 ay zarfında 3.016.000 ton (1938 de 2.715.000 T.) ham demir ve 3.185.000 ton (2.751000) ton çelik istihsal edilmiştir

Neticede demir cevheri madenlerinde faaliyet artmış olduğu gibi Fransada kok fiatı da tonuna 35 frs. yükselmiştir. Demir cevheri ocakları 2 hattâ 3 vardiye olarak çalışmaktadır. Bilhassa silahlanmaya ait demir ve çelik nevelerinin istihsali geçen sene aynı aylarına nazaran 2 — 3 misli artmıştır.

Beynelmilel demir piyasasının son aylar zarfındaki inkişafı Belçika ihracatçıları tarafından büyük bir memnuniyetle karşılanmaktadır. Yarı işlenmiş demirler bilhassa İngiltere tarafından sipariş edilmektedir. İnce ve kalın saçın revacı yüksektir. Buna mukabil çubuk ve profil demirlerine olan talep zayıftır. Ham demirle hurda demir piyasası müstekardır. Belçikanın İkincikânun — Mayıs dökme demir istihsali 1938 de 1.101.000 iken 1939 da 1.121.000 tona çıkmıştır.

Lüksenburg fabrikalarının elindeki siparişler Eylül nihayetine kadar yüksek bir faaliyeti temin etmişlerdir. Konjoriktürel yükselmeden bilistifade izabehane ve fabrikalar depolarını temizlemekte ve revaçsız mallardan bile kurtulmaktadır.

Lüksenburgun dökme demir istihsalatı 1938 ilk 5 ay zarfında 603.000 ton iken 1939 aynı devresinde 805.000 tona yükselmıştır. 1938 ilk 5 ayında 605.000-ton olan çelik istihsali 1939 aynı ayları için 750.000 tona balığ olmuştur.

Almanya demir ve çelik endüstrisini geçen senenin aynı aylarındaki durumu ile mukayese edersek oldukça bir ilerleme görürüz. 1938 ilk 5 ay zarfında 9.334.614 ton olan çelik istihsalatı 1939 aynı ayları zarfında 10.236.142 tona çıkarak 901.528 ton veya % 9,66 nisbetinde artmıştır. Demir endüstrisi de aynı hızla inkişaf etmiştir. 1938 İkincikânun — Mayıs aylarında 7.401.514 tonu bulan ham demir istihsali bu senenin aynı devresinde % 9,48 nisbetinde yani 774.955 ton bir tezeyütle 8.176.469 tonu bulmuştur. Almanya cem'an 175 yüksek fırına maliktir. Bunlardan Nisanda 148 ve Mayısta 149 u faaliyette bulunmuştur ve bunlara 4 fırın yakında ilâve edilecektir.

Dünyanın en büyük müstahsili olan Amerika B. D. nin 1939 ilk 5 aylık demir ve çelik istihsalini geçen senenin aynı ayları ile muakyese edelim. 1938 ilk 5 ay dökme demir istihsali 6.920.000 ton iken carî senenin aynı devresi için 11.238.000 tonu bulmuştur. Tezeyüt nisbeti % 62,3 veya 4.312.000 tondur.

Ham çelik istihsalâtındaki tezeyüt daha fazladır. 1938 senesi ilk 5 ay zarfında 9.303.000 ton istihsal eden Amerika B. D. carî senenin ilk 5 ay zarfında 15.658.000 ton bir istihsal vermiştir Binaenaleyh geçen senenin aynı aylara nazaran 6.355.000 ton bir fazlalık şayanı dikkattir. Artış nisbeti % 68,3 ü bulmuştur.

Haziran son haftasına doğru Amerika B. D. demir ve çelik sanayiinin meşguliyet derecesi geçen 1938 senesinin aynı haftasına nazaran tam bir misli artarak kapasitenin % 28 inden % 56 sına çıkmıştır.

Kömür:

1938 yılı dünya kömür istihsalatı 1937 senesine nisbeten bir tenakus göstermiş-

ken, bu senenin ilk aylarında yine inkişaf safhasına girmiştir. Petrol istihsalinde olduğu gibi kömür istihsalâtında da birinciliği tutan Amerika B. Devletlerinin kömür ocaklarında amele grevi yüzünden Nisan istihsalâtı normal vasati aylık istihsalin ancak % 40 ını bulmuş ise de dünya başlıca müstahsillerin 4 aylık verim yekûnu 1938 senesi aynı aylarına nazaran 9.772.000 ton veya % 3,13 nisbetinde bir tezeyüt göstermektedir.

Başlıca memleketlerin 1938 ve 1939 ilk 4 aylık istihsal cetvelini aşağıya yazıyoruz. (1000 ton üzerinden).

Memleketler	1938 ilk 4 ay	1939 ilk 4 ay
Almanya	62,289	62,054
Amerika B. D.	111,868	120,996
Belçika	10,231	10,198
Fransa	15,635	16,670
Hindistan	9,523	8,962
Hollanda	4,550	4,345
İngiltere	82,058	80,333
Kanada	3,407	2,983
Polonya	12,367	15,159
Yekûn	311,928	321,700

Avrupanın silâhlanma yarışı ve Japonya ile Mançukonun 2 inci seneyi devriyesini bulan Çine karşı istilâ hareketi başlıca memleketlerin kömür istihsaline büyük bir hız vermiştir. Demir ve çelik sanayiindeki kalkınma mahrukat sarfiyatı-

nın artmasına sebep olduğu gibi harp endişesi ile bazı memleketler kömür stoklarını çoğaltmaktadırlar. Meselâ son 2—3 hafta zarfında Fransa, Mısır ve Akdeniz limanlarına mutadın fevkinde İngiliz kömürü ihraç edilmiştir. Bundan dolayı İngilterenin harice kömür satışı 1939 ilk 5 ay zarfında geçen yılın aynı aylarına nazaran 203.000 ton bir fazlalıkla 14.801.298 tona balığ olmuştur. Buna muvazi kok ihracatı da 1938 ilk 5 ayma nazaran tam %40 nisbetinde bir tezeyütle 911.907 tona çıkmıştır. Bilhassa Mayıs ihracatı Nisana nisbeten % 70 bir artış kaydetmektedir. İngiltere ihracatının artmasında B. Devletlerindeki kömür amelelerin grevi de tesirsiz kalmamıştır. Bundan dolayı İngiliz ocakları ecnebi memleketlerden gelen siparişlerin ifasında bir müşkülât devri geçirmektedirler. Son zamanlarda geçici bir mahiyette İngiliz limanlarında ihrakiye stoku taleplere kâfi gelmemektedir.

Buna rağmen İngiliz kömür fiatlarında bir gerileme şayanı dikkattir. İkincikânun 1939 zarfında ihraç edilen muhtelif nevi maden kömürlerinin vasati L. ton fiatı 20/10 olduğu halde Nisanda 20/1 e ve Mayıs vasatısı 19 şil. 10 3/4 pens'e inmiştir. Halbuki 1938 Mayısının vasatısı L. ton fiatı 21 şil. 1 1/4 pens idi. Son aylar zarfında ihracatın artması ve fiatların inmesi aşağıdaki cetveldен sarahaten görülmektedir. (1000 L. ton üzerinden).

	Hamule	İhrakiye	Vasati fob fiat
1913 vasati aylık	6.117	1.752	13/10
1935 " "	3.226	1.044	16/3 1/2
1936 " "	2.878	996	16/11 3/4
1937 " "	3.363	975	18/8
1938 " "	2.988	874	20/16 1/2
1939 İkinci Kânun	2.777	830	20/10
" Şubat	2.537	777	20/5
" Mart	2.912	860	20/2
" Nisan	2.711	802	20/1
" Mayıs	3.868	943	19/10 3/4

İngiliz kok fiatları 1.5.1939 dan itibaren 28/— şilinden 25/6 şiline indirilmiştir. Buna mukabil Fransa ve Hollanda da kömür fiatlarında hafif bir yükselme şayanı dikkattir. Belçika "Office des Charbons" nun son bir kararına göre bazı ev teshinatı nevilerine 2,5 ile 5 frs. arasında bir zam yapılmıştır. Sabık Çekoslovakya Karwin kömür havzasının Polonyaya intikali dolayısıyla 1939 başlangıcında İngiltere ile Polonya arasında imzalanan kömür ihracat anlaşması ihracat hisselerinde bir tebdilât yapmıştır. Fransa ile Polonya arasında da bir itilâf imzalanmıştır. Bu mukaveleye göre Fransa polouez kömürünün ithalât kontenjanını arttırmıştır.

Beynelmilel Kok Karteli 1.4.1939 tarihinden itibaren ihracat hisselerini esas tonajın % 53 ü nisbetinde olarak tesbit etmiştir. Kartel fiatlarında tebdilât yapılmamıştır. Beynelmilel Kömür İhracat Karteli meselesi Avrupanın siyasî karışıklığı yüzünden akamete uğramıştır.

1939 linyit istihsalâtında da bir kalınma mevcuttur. 1938 dünya linyit istihsalâtının % 75 — 76 sini temin eden Almanyanın 1939 ilk 5 ay zarfında linyit

istihsali 87.784.472 tonu bulmuştur. Bu miktar geçen senenin aynı aylarına nazaran 8.364.035 ton veya aşağı yukarı % 10 nisbetinde bir tezayüt göstermektedir. Macaristan istihsalâtının da 1939 ilk 3 aylık tezayüdü % 15 nisbetindedir.

PETROL:

Petrol yıllardanberi ilk defa ve 1938 senesinde inkişaf seyrinde bir sarsıntı geçirdikten sonra 1939 da yine artmaya yüz tutmuştur. Bu iki senenin ilk 4 aylık istihsalâtıma bakılırsa 1939 da 927.543 ton veya % 1,04 nisbetinde bir tezayüt şayanı dikkattir. 1938 ilk 4 ayında 89.612.365 m. ton olan petrol istihsali 1939 aynı aylarında 90.539.908 tonu bulmuştur. Bu artışta 1938 senesinin gerilemesinde başlıca âmil olan Amerika B. Devletlerinin petrol istihsalâtındaki tezayüt büyük bir rol oynamaktadır.

Petrol fiatlarına gelince bir sene evvelkine nazaran bir yükseliş şayanı dikkattir. Amerika fob Golf petrol müşterileri fiatları (beher galonu sent üzerinden) bervechi atidir.

Müştaklar	28.6.1938	30.12.1938	10.6.1939
Benzin 64/66 Be	4 3/4	4 1/2	4 7/8
Benzin 61/62 Be	4 3/4	4 1/4	4 1/2
Gazyağı 44 Be	4 1/8	4 1/8	4 3/8
Gazyağı beyaz	3 7/8	3 7/8	3 3/8
Motör yağı I inci nevi	3 3/8	3 5/8	3 1/4
Motör yağı II inci nevi	3 1/2	3 1/2	3 1/4

S. Rusya petrol ihracatının azalması ve Romanya petrol endüstrisinin son seneler zarfındaki gerilemesi Avrupada benzin, gazyağı ve mazot fiatlarını oldukça yükseltmiştir. Bazı memleketlerin İngiltere, Fransada olduğu gibi harp endi-

şesi yüzünden memleket petrol stoklarını mecburî olarak arttırmaları petrol revacının inkişafına ve fiatların yükselmesine sebep olmuştur. Hafif benzin neveleri son bir sene zarfında fob Köstence beher metrik tona 49/— altın şilinden

(28.6.1938) 61/1 altın şiline çıkmıştır
(27.6.1939). Gazyağı ve mazot fiatların.
daki son 12 ay zarfında artış % 43 — 45
nisbetindedir Haziran nihayetinde fob

Köstence gazyağı fiatı 43/— altın şilin
ve mazot fiatı da 30 — 31 altın şilini bul-
muştur.

M. T. A.